

ΒΑΡΟΣΙ

Εἰς τὸν Β' τόμον τῶν «*Σερραϊκῶν Χρονικῶν*» Ἀθῆναι 1957 σελ. 136, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὸν τίτλον «*Β α ρ ὀ σ ι*» ἄρθρον μου μὲ ἔρευναν καὶ ἀνάλυσιν τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως ὡς καὶ τῆς ἱστορικῆς τῆς καταγωγῆς ἀπὸ παλαιὰ κείμενα, μὲ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ λέξις «*Β α ρ ὀ σ ι*» τῶν Σερρῶν μὲ τὴν ἔννοιαν «*κεντρικὸν ἄστν*» ἐπεκράτησε κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα μὲ τὴν εἰδικὴν τοπογραφικὴν ἔννοιαν τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Β α ρ ὀ σ ι Σερρῶν ἐθεωρεῖτο ἢ κάτω τοῦ Κάστρου περικυλισμένη ἔκτασις, ὅπου ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, ἡ ἐμπερικλείουσα ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς τὴν κατοικίαν τοῦ Μητροπολίτου, καὶ λοιπὰ μέγαρα τῆς πόλεως ¹ καὶ ἡ ἐκδοχὴ ὅτι πιθανὸν νὰ εἶναι συγγενῆς λέξις τῆς λέξεως «*Va-tos*» (ἄστν-πόλις) τῆς Οὐγγρικῆς γλώσσης, χωρὶς καὶ ν' ἀποδεικνύεται τοῦτο ἀρκούντως ².

Κατόπιν ἐπιμελεστέρας ἐρεύνης προκύπτει ὅτι ἡ λέξις «*Β ά ρ ο ς*» ἢ «*Β α ρ ὀ ς*» δέον νὰ συσχετισθῇ μὲ τὴν λέξιν «*Β ᾱ ρ ι ς*» τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ διὰ τοὺς κάτωθι λόγους :

¹ Ἀξιόλογα ἐπιγραφικὰ εὐρήματα τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς (323--30 π.Χ.) μᾶς δίδουν τὴν λέξιν «*Β ᾱ ρ ι ς*» ὡς ἰσαξίαν καὶ ὁμοίας σχεδὸν ἐννοίας μὲ τὴν λέξιν «*Β α ρ ὀ ς-Β α ρ ὀ σ ι*» τῶν Σερρῶν.

² Ὁ Bradford Welles ³ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν λέξιν «*Β ᾱ ρ ι ς*» τῆς Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς (253 π.Χ.), δίδει τὴν ἐρμηνείαν «*manor house*» δηλαδὴ φεουδαρχικὸν κεντρικὸν κτίριον (κονάκι).

1. Cousinery «*Voyage dans la Macedoine*» Paris 1837 σ. 159.

2. Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἑγκυκλοπαιδεία Πυρσοῦ-Δρανδάκη Τόμος ΣΤ' σ. 725. Εἰς γλωσσολογικὸν ἄρθρον τοῦ ὁ Ν. Μουσόπουλος ἀναφέρει :

«*Οὐγγρικὴ λέξις ἀπαντῶσα ὡς δεῦτερον συνθετικὸν διαφόρων τοπωνυμίων, ἰδίᾳ δὲ διαφόρων τμημάτων τῆς πόλεως Βουδαπέστης. Ἡ λέξις σημαίνει τὸ κατοικημένον μέρος μιᾶς πόλεως, τὸ κείμενον ἔξω ἢ περίξ τοῦ φρουρίου (ἀκροπόλεως) αὐτῆς. Ἐκ τῆς Οὐγγρικῆς ἡ λέξις μετέπεσε καὶ εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας ἐν Οὐγγαρῶ, μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν διειρηθῆ δὲ εἰς τινὰ τοπωνύμια τῶν πάλαι ποιεῖ τουρκικῶν, ἤδη δὲ Γιουγκοσλαυτικῶν χωρῶν, ὡς ὁ καζᾶς τοῦ Νόβο-Βαρὸς (τουρκιστὶ Γενῆ Βαρὸς) καὶ ἡ ὁμώνυμος αὐτῶ ἔδρα ἐν τῷ Νόβι-Παζάρ. Παρ' ἡμῖν ἴσως νὰ διατηρῆται ἡ λέξις εἰς τὸ τοπωνύμιον Β α ρ ὀ σ ι*».

3. Bradford Welles. *Correspondance of the Hellenistic periode* New-Haven Yale University press London 1934 σ. 91, 103.

Β ἄ ρ ι ς (-εως καὶ -ιδος) εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σημαίνει πλούσιος, πολυτελὴς οἶκος, ἀνάκτορον καὶ εἰς τὴν Γραφήν, μέγαρον ¹.

Ὁ Σουΐδας χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν εὐρεθεῖσαν κατὰ τοὺς χρόνους μας ἐπιγραφὴν τῶν Σάρδεων τὴν ἀναγομένην εἰς τὸ 253 π.Χ., τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Β', ἐπαληθεύει τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως Β ἄ ρ ι ς καὶ Β ἄ ρ ο ς, μὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν εἰς γραπτὸν λόγον, ἀναφερόμενον εἰς τοὺς Καρχηδονικοὺς πολέμους, δηλαδὴ ἐποχὴν σύγχρονον τῆς εὐρεθείσης ἐπιγραφῆς τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Β' ².

Καὶ ὁ Πολύβιος ἀναφέρει καὶ ἄλλαχοῦ μὲ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν τὴν λέξιν Β ἄ ρ ο ς ³.

Ὁ Ἑρρίκος Στεφάνου εἰς τὸ μνημειῶδες καὶ γιγάντιον λεξικογραφικόν του ἔργον «Θησαυρὸς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης» τὸ ἐκδοθὲν εἰς πρώτην ἔκδοσιν κατὰ τὸ 1572, μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει τὴν λέξιν Β ἄ ρ ι ς ὡς ἐπάλληλον τῆς λέξεως Β ἄ ρ ο ς ⁴.

1. Ἡ λέξις Β ἄ ρ ι ς καὶ Β ἄ ρ ο ς συναντᾶται καὶ εἰς τὸν Ἡρόδοτον Β' 41 καὶ εἰς τὸν Διόδωρον τ. Ι σ. 654.15 καὶ εἰς τὸν Ζωναρᾶν C 373, πλὴν ὅμως μὲ διάφορον ἔννοιαν, μὲ τὴν σημασίαν σκάφους ἢ λέμβου, ὁπόθεν κατάγεται ἐτυμολογικῶς ἢ ἐν χρῆσει σήμερον ἐν τῇ καθομιλουμένῃ λέξει β ἄ ρ κ α. Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει: «τὴν Ἰσιν ἀναζητεῖ ἐν β ἄ ρ ι δ ι παρυρήν τὰ ἔλη διαπλέουσας». «Μοτ. Ρ, 358 Α, ὡς καὶ ὁ Δόδωρος Ι. 96 «... τὸ μὲν γὰρ διακομίζον τὰ σώματα πλοῦτον Β ἄ ρ ι ν καλεῖσθαι».

2 Σουΐδας ἔκδ Halis Brunsvigae 1853 σελ. 951 (1' αἰών).

«Β ἄ ρ ι ς» δὲ καὶ στοὰ καὶ πόλις.

«Β ἄ ρ ο ς» ἐπὶ τῶν μεγίστων πόλεων.

Ἡ δὲ Καπύη μεταθεμένη πρὸς Καρχηδονίους τ ῶ β ἄ ρ ε ι συναπεσπάσατο καὶ τὰς ἄλλας πόλεις. (Πολύβιος τ. 5 σ. 32).

3. Πολύβιος τ. 4. σ. 482.

«Ἐπισημνήμενος τὸ β ἄ ρ ο ς τῆς τῶν Ἀργείων πόλεως».

4. Ἑρρίκου Στεφάνου. «Θησαυρὸς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης Paris 1833 σ. 130.

«Verum, dum accuratius omnes quos Graeca vox βάρις iuduit, significatus revolvo, de etymologiarum fallaci studio aliquatisper edoctus, eo pene

delabor ut nulla plane Hebraici 77¹⁵ in hocce vocabulo animadvertam ve-

stigia, indque cum Phavorino a Graeca voce Βάρης, pondus grandem molem significante, derivandum statuam.

Convenit in primis significatus patitur sermonis Graeci analogia ut a βάρης descentat βάρις.

Dantur tamen aliaque huic originationi obstant Potius igitur nit quinquam statuo quam quid temere».

«Β ἄ ρ ι ς, inquietus, παρὰ τὸ Β ἄ ρ ο ς τροπῇ τοῦ βραχέος, σημαίνει δὲ τὸν πύργον καὶ τὴν κλίνην καὶ τὴν στοὰν καὶ τὴν πόλιν».

«Β ἄ ρ ε ι ς ἐπιχωρῶς λέγονται παρὰ Σύροις αἱ μεγάλαι οἰκίαι Β ἄ ρ ε ι ς οἱ μέγιστοι τῶν οἰκῶν λέγονται».

Εἰς γλωσσολογικόν του ἄρθρον ὁ Δρ Γ. Α. Ἀρβανιτάκης ἀναφέρει τὴν λέξιν «β ᾱ ρ ι ς» ὡς προερχομένην ἀπὸ τὴν Ἑβραϊκὴν λέξιν «Μ π ι ρ ᾱ χ» καὶ ὡς ἐξελληνισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου, (37—97 μ.Χ.) πλὴν ὅμως ἡ ἀποψὶς του δὲν φαίνεται εὐσταθοῦσα ἐφ' ὅσον ἡ λέξις «β ᾱ ρ ι ς» προϋπῆρχεν ἐν χρήσει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐπὶ ἐποχῆς τοῦ Ἀντιόχου, κατὰ τὴν εὐρεθεῖσαν εἰς Σάρδεις ἐπιγραφὴν τοῦ 253 π.Χ. ¹.

Πράγματι εἰς τὴν λεγομένην «Β α ρ ὀ σ ι» ἔκτασιν τῶν Σερρῶν εὐρίσκοντο τὰ κυριώτερα καὶ πλουσιώτερα κτίρια τῆς πόλεως ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνεται ὅτι ἡ λέξις «Β α ρ ὀ σ ι—Β α ρ ὀ ς» εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν προέκυψεν ἀπὸ τροπὴν τοῦ βραχέος - ι εἰς - ο τῆς λέξεως β ᾱ ρ ι ς, τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν Ἑλληνιστικὴν ἐπιγραφὴν καὶ διατηρηθείσης τῆς λέξεως ἄλλοῦ ὡς β ᾱ ρ ι ς καὶ ἄλλοῦ ὡς β α ρ ὀ σ ι - β α ρ ὀ ς μὲ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἀκόμη περιόδον ² καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ

1. Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, Πυρσοῦ Δρανδάκη. Ἀθῆναι τόμος ΣΤ'. σ. 706 Λέξις Β ᾱ ρ ι ς. Ἄρθρον Δρος Γ. Α. Ἀρβανιτάκη.

«Κατὰ τὴν κατάκτησιν τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, πάντα τὰ δημόσια ἰδρύματα ἐνεπρήσθησαν καὶ κατεσκάφησαν. Ὁ Ζαροβάβελ ἀνέκτισε τὸν ναὸν ἀλλὰ πενιχρότερον. Βραδύτερον οἱ Μακκαβαῖοι ἐπὶ τῶν Διαδόχων ἔκτισαν ΒΔ τοῦ ναοῦ τούτου φρούριον ὀνομασθὲν «Μ π ι ρ ᾱ χ» ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καὶ ἐξελληνισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου εἰς Β ᾱ ρ ι ς. Ἡ λέξις σημαίνει πύργον καὶ εἶναι Περσικὴ εἰσαχθεῖσα παρ' Ἑβραίοις μετὰ τὴν εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίαν των. Ἡρώδης ὁ Μέγας ἐμεγέθυνε καὶ ἐκάλλυεν αὐτὸ ἀποκαλέσας Ἀ ν τ ω ν ῖ α ν πρὸς τιμὴν τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου φίλου καὶ προσιάτου του. Ὁ πύργος ἔγινε τετράγωνος, ἡμίσεως σταδίου πλευρᾶς, περιέλαβε δὲ ἀνάκτορον περιβαλλόμενον ὑπὸ τετραγωνικοῦ τείχους ἔχοντος εἰς τὰς γωνίας πύργους ὀχρούς. Τρεῖς τούτων εἶχον ὕψος 50 πήχεων ὁ δὲ τέταρτος 70 πήχεων. Ἦτο εἰς τὴν ΝΔ γωνίαν καὶ ἐπέβλεπε τὸν ὑποκείμενον ναόν. Ἐκεῖ ἡ ρωμαϊκὴ φρουρὰ ἠγρόυπνει ἐπὶ τοῦ ἀνυποτάκτου ἱερατείου καὶ τῶν μισοξένων πιστῶν τοῦ Ἰεχωβᾶ.

Εἰς τὴν πολυαίμακτον ἱστορίαν τῆς βασιλείας τοῦ Μ. Ἡρώδου καθὼς καὶ κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Τίτου, ἡ Β ᾱ ρ ι ς διεδραμάτισε ρόλον ἀξιόλογον, ὅπως ἀφηγεῖται ὁ Ἰώσηπος, εἰς τὸν «Ἰουδαϊκὸν πόλεμον» καὶ τὴν «Ἀρχαιολογίαν» του.

2. Ζακυθηνὸς Βυζάντιον Ἀθῆναι 1951 σελ. 109 καὶ 117.

Κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν (971 μ. Χ.) εὐρίσκομεν τὴν λέξιν Β ᾱ ρ ι ς ὡς ὄνομα τῆς σημερινῆς πόλεως Μπάρι (Bari) τῆς Ἰταλίας, ἔδραν τοῦ «Κ α τ ε π ᾶ ν ω τῆς Ἀπουλίας» καὶ κυρίου κόμβου τῆς ἀπὸ Ρώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν Ἑργατίας ὁδοῦ :

«Ἡ ἄμυνα τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀδριατικῆς ἀπὸ τὰς Ἀραβικὰς ἐπιδρομὰς καὶ ἡ ἀντιμετώπισις καθ' ὅλου τῆς ἀραβικῆς ἐπεκτάσεως φέρουν τὸ Βυζάντιον εἰς προσέγγισιν πρὸς τὴν Ἀγίαν Ἐδραν, τὴν Φραγκικὴν μοναρχίαν, τοὺς Ἰταλοὺς δυνάστας καὶ τὸ Γερμανικὸν κράτος. Ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τούτων ἐκκαθαρίζει τὴν Ἀ-

μέχρι τῶν Βαλκανικῶν πολέμων, ἐκ τοῦ Βυζαντίου δέ, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἐπιγαμίαν εἶχον οἱ Οὐγγροὶ παρέλαβον προφανῶς τὴν λέξιν «Β α ρ ὀ ς» μετὰ τὴν σημασίαν «ἄστν-πόλις», ἀφοῦ μάλιστα κατὰ τὸ 895 μ.Χ. οὗτοι ἐνεφανίσθησαν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Παννονίας.

Ἐκ τοῦ Βυζαντίου καὶ οἱ Τοῦρκοὶ παρέλαβον τὴν λέξιν «Β α ρ ὀ ς» καὶ τὴν ἐχρησιμοποίησαν ἐπὶ αἰῶνας εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Μακεδονίας, τῆς Πελοποννήσου καὶ εἰς τὴν Ρόδον ¹.

δριακτικὴν ἀνακαταλαμβάνει ἰταλικά ἐδάφη καὶ πόλεις ὡς τὴν Β α ρ ι ν (971 μ.Χ.) ὁ βυζαντινὸς στόλος προστατεύει τὰς ἀκτὰς».

«... κατὰ τὸ ἔτος 1071 εἰς τὴν Νότιον Ἰταλίαν οἱ Νορμανδοὶ καταλαμβάνουν τὴν Β α ρ ι ν».

«... ἡ ἄλωσις τῆς Β α ρ ε ω ς ἐπέφερε τὸ τελευταῖον πλήγμα εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικὰς κτήσεις» σ. 117.

Ἄλλὰ παραδόξως εἰς Θησαυρὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου εἰς σελ. 130 ἀναφέρεται : Serm. I. Sat. 5 V. 97.

«Postera tempestas melior : Via pejor, adusque Bari moenia piscosi. Ad quem locum crupianus interpres scribit: Barium civitas est Apuliae, alia autem est que grammatico Theodisto dicta est Baris».

1. Καρόλου Ἀλεξανδρίδου. Ὁμιλίαι Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Σερρῶν Ἑβλιᾶ Τζελεμπῆ. Θεσσαλονίκη 1956 σ. 45—50.

«Ὁ Ἑβλιᾶ Τζελεμπῆ, Τοῦρκος περιηγητὴς καὶ γεωγράφος, 1610—1679, περιγράφων τὰς Σέρρας ἀναφέρει ὅτι ἡ πόλις ἦτο διηρημένη εἰς τὸ Φρούριον καὶ τὸ Β α ρ ὀ ς». Εἰς τὴν ἔκτασιν δὲ τοῦ Β α ρ ὀ ς περιλαμβάνει καὶ τὴν ἄλλοτε συνοικίαν Ἀχμέτ Πασσᾶ, ἥτοι ἀπὸ Ἀγίου Ἀντωνίου μέχρι Τζαμίου Ἁγία Σοφίας ἔκτασιν.

Γ. Χατζηκυριάκου. Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδείας μετὰ τοπογραφικῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων. Ἀθῆναι 1906 σελ. 35. Διὰ τὴν πόλιν Γενιτσά.

«Ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς κατοικεῖ εἰς τὸ ἀνωφερὲς παράρτημα τῆς πόλεως, ὅπερ καλεῖται ὅπως καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Τουρκίας «β α ρ ὀ ς ι»».

W. Leak travel in northern Greece London 1835 Τόμος 3ος σελ. 206 Serres. «It is now the V a r u s i, or part inhabitet by the christians and jews, the Turcs dwelling in the lower or exterior part».

Κωνστ. Καλογεῶ. Μονεμβασία ἢ Βενετία τῆς Πελοποννήσου. Ἀθῆναι 1955. σελ. 15. «Οἱ λογιώτεροι κατὰ τὸν Βέην, ἐκάλουν τὴν κάτω πόλιν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας π ρ ο ἄ σ τ ε ι ο ν, ὃ δὲ λαὸς ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὠνόμαζεν αὐτὴν β α ρ ο ὕ σ ι».

Διον. Κοκκίνου ἱστορία Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀθῆναι 1932. Τόμος 2 σελ. 263 ἀπὸ ἔγγραφον τοῦ πρίγκηπος Καντακουζηνοῦ πρὸς τοὺς Τούρκους : «...δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται ὅμως χάριν τῆς ἰδίας σας σωτηρίας νὰ ἐκθέσω εἰς κίνδυνον τοὺς συμπατριώτας μου καταλαμβάνων τὸ Βαροῦσι χωρὶς νὰ εἶμαι κύριος τοῦ ἐπάνω Κάστρου...» τῆς Μονεμβασίας.

Ροδιακὸν Ἡμερολόγιον 1913 Συλλόγου Διαγορας Ρόδος 1913 σελ. 32. Γλωσσολογικὸν ἄρθρον I. Δ Μακρῆ. «Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῆς τὰς χριστιανικὰς συνοικίας ὠνόμαζε «β α ρ ο ὕ ς» ἀντὶ τῆς λέξεως «μαχαλὲ» ἣν πρὸς διαστολὴν ἐχρησιμοποιοῖ διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ φρουρίου Μουσουλμανικὰς καὶ Ἰουδαϊκῆς συνοικίας».

Ὁ Στέφανος Βυζάντιος ἀναφέρει τὴν λέξιν :

«Β ἄ ρ ι ς, πόλις, τὸ ἔθνικόν Βαρίτης, λέγεται Β ἄ ρ ι ς ἢ οἰκία ὡς Ποσειδίππος, καὶ ἢ συνοικία ἔφορος»¹.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ

Τὸ 253 π.Χ. ὁ Ἀντίοχος ὁ Β΄ ἐπρόκειτο νὰ διαζευχθῆ τὴν Λαοδίκην διὰ νὰ νυμφευθῆ τὴν Βερενίκην, κόρην τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, εἰς δεύτερον γάμον².

Ὁ Ἀντίοχος διὰ νὰ κερδίσῃ τὴν γαλήνην τῆς νέας οἰκογενείας του ἀπεφάσισε ν' ἀποζημιώσῃ μὲ γενναιοδωρίαν τὴν Λαοδίκην καὶ τοὺς υἱοὺς τῆς Σέλευκον καὶ Ἀντίοχον. Ἐπώλησε τότε εἰς αὐτὴν καὶ τοὺς υἱοὺς τῆς εἰκονικῶς μεγάλην ἔκτασιν γαιοκτησίας του πλησίον τῆς Κυζίκου. Λεπτομέρειαι τῆς πράξεως τῆς ἐκχωρήσεως ἀναφέρονται εἰς τρεῖς ἐγχαράκτους ἐπιγραφὰς ἐντοιχισθείσας ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος³.

1. Στέφανος Βυζάντιος Berlin 1849 σελ. 159.

2. Ἄβρ. Β. Ράνοβιτς. Ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ ἱστορικός του ρόλος. Μετάφρασις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἀθῆναι 1954 σ. 152.

3. Bradford Welles Correspondance of the Hellenistic period Newchaven Yale University press London 1935 σ. 91, 193. Τὸ κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς :
 » Βασιλεὺς Ἀντίοχος Μητροφάνει χαίρειν. πεπράκαμεν Λαοδικῆϊ Πάννου
 » κόμην καὶ τὴν β ἄ ρ ι ν καὶ τὴν προσοῦσαν χώραν τῇ κόμῃ, ὄρος τῇ τε Ζελεϊ-
 » τιδι χώρῃ καὶ τῇ Κυζικηνῇ καὶ τῇ ὀδῷ τῇ ἀρχαίᾳ ἢ ἡμὲν ἐπάνω Πάννου κόμῃ
 » συνηροτριασμένη δὲ ὑπὸ τῶν γεωργούντων πλησίον ἐνεκεν τοῦ ἀποτεμέσθαι τὸ
 » χωρίον . . . τῆμ μὲν Πάννου κόμην ὑπάρχουσαν συμβαίνει ὕστερον γεγενῆσθαι—
 » καὶ εἰ τινὲς εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐμπίπτουσιν τόποι καὶ τοὺς ὑπάρχοντας αὐτοῖς
 » λαοὺς παννοικίους σὺν τοῖς ὑπάρχουσιν πᾶσιν καὶ σὺν ταῖς (τοῦ ἐνάτου καὶ πεν-
 » τηκοστοῦ ἔτους χρονολογία Σελευκιδῶν=253 π. Χ. προσόδοις, ἀργυρίου ταλάντων
 » τριάκοντα ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινες ἐκ τῆς κόμης ταύτης ὄντες λαοὶ μετεληλύθασιν
 » εἰς ἄλλους τόπους) ἐφ' ᾧ οὐθέν ἀποτελεῖ τὸ βασιλικὸν καὶ κυρία ἔσται προσφερο-
 » μένη πρὸς πόλιν ἢν ἂν βούληται· κατὰ τ' αὐτὰ δὲ καὶ οἱ παρ' αὐτῆς προῖόμενοι ἢ
 » λαβόντες αὐτοὶ τε ἔξουσιν κυρίως καὶ πρὸς πόλιν προσοίσωνται ἢν ἂν βοίλωνται
 » ἐάν περ μὴ Λαοδικῆϊ τυγχάνει πρότερον προσηνηγεμένη πρὸς πόλιν, οὕτω δὲ κε-
 » κτήσονται οἷ ἂν ἢ χώρα ἢ προσωρισμένη ὑπὸ Λαοδικῆς. Τὴν δὲ τιμὴν συνετά-
 » χαμεν ἀνενεγκεῖν εἰς τὸ κατὰ Σ τ ρ α τ ε ι ἄ ν γ α ζ ο φ υ λ α κ ι ο ν ἐν τρισὶν ἀναφοραῖς
 » ποιουμένους τὴν μὲν μίαν ἐν τῷ Αὐθναίῳ μηνὶ τῷ ἐν τῷ ἐξηκοστῷ ἔτει (=254
 » π.Χ.), τὴν δὲ ἐτέραν ἐν τῷ Ξανθικῷ, τὴν δὲ τρίτην ἐν τῇ ἐρχομένῃ τριμῆνῃ».

«Σύνταξον παραδειξάι Ἀρριδαίῳ τῷ οἰκονομοῦντι τὰ Λαοδικῆς τὴν τε κώ-
 » μην καὶ τὴν β ἄ ρ ι ν καὶ τὴν προσοῦσαν χώραν καὶ τοὺς λαοὺς παννοικίους σὺν
 » τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῖς πᾶσιν, καὶ τὴν ὄνην ἀναγράψαι εἰς τὰς βασιλικὰς γρα-
 » φὰς τὰς ἐν Σάρδεσιν καὶ εἰς στήλας λιθίνας πέντε, τούτων τὴν μίαν θεῖναι ἐν
 » Ἰλίῳ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς, τὴν δὲ ἐτέραν ἐν τῷ ἱερῷ τῷ ἐν Σαμοθράκῃ, τὴν

Εἰς τὴν πρώτην ἀναφέρεται : «Ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος χαιρετίζει τὸν (ὑπαρχον) Μητροφάνην. Ἐπώλησαμεν εἰς τὴν Λαοδίκην τὴν Πάννου χώραν, τὴν β ἄ ρ ι ν, τὴν γῆν τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸν οἰκισμὸν, τὴν γῆν τὴν συνορεύουσαν μὲ τὴν γῆν τῶν Ζηλῶν καὶ τῆς Κυζίκου καὶ τοὺς λαοὺς τοὺς ἀνήκοντας εἰς αὐτάς . . . Δόσε ἐντολὴν νὰ καταχωρισθῇ ἡ πώλησις εἰς τὸ ἀρχεῖον τῶν Σάρδεων καὶ εἰς πέντε μαρμαρίνας στήλας».

Τὸ στήσιμον τῶν στηλῶν αὐτῶν ἰσοδυναμεῖ μὲ καταχώρισιν εἰς τὰ σημερινὰ βιβλία μεταγραφῶν, ἐστήθησαν δὲ αἱ στήλαι, ὡς ἀναγράφεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ,

- 1) Εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸ Ἴλιον.
- 2) » » » τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης.
- 3) » » » τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφέσου.
- 4) » » » τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος, καὶ
- 5) » » » τῆς Ἀρτέμιδος τῶν Σάρδεων.

δηλαδὴ εἰς τοὺς περισσότερον τιμωμένους ναοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διὰ νὰ προσδώσουν τὸ ἀπαιτούμενον κῦρος εἰς τὴν γενομένην ἐκχώρησιν. Ἐν συνεχείᾳ ἐδίδετο ἡ ἐντολὴ εἰς τὸν ἐπιμελητὴν «περιορίσαι καὶ στηλῶσαι τὴν χώραν» δηλαδὴ νὰ περιχαράξῃ καὶ ὀρθοθετήσῃ τὴν ἔκτασιν ¹.

Εἴτ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος τῶν Σάρδεων ἀνευρέθη κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τεμάχιον τῆς ἐπιγραφῆς τῆς βασιλικῆς αὐτῆς γενναιοδωροῦ ἐκχωρήσεως πρὸς τὴν Λαοδίκην ¹.

Ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ διατύπωσις τῆς ἀναγραφῆς τῆς διδομένης ἐντολῆς πρὸς τὸν ὑπαρχον Μητροφάνην διὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἐκχωρουμένης ἐκτάσεως εἰς τὸν διαχειριστὴν τῆς Λαοδίκης Ἀρριδαῖον :

« . . . ἦτε κόμη καὶ ἡ βᾶρις καὶ ἡ προσοῦσα τῷ οἰκισμῷ χώρα».

Γίνεται δηλαδὴ μὲ διαύγειαν χωρισμὸς τοῦ χαρακτηρισμοῦ «κ ὠ μ η» ἀπὸ τὴν «β ἄ ρ ι ν» καὶ τὴν γύρω τοῦ οἰκισμοῦ χώραν, ὅπως ἀκριβῶς βραδύτερον ἐπὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ Τουρκοκρατίας διετηρήθη εἰς τὰς Σέρρας, τὰ Γενιτσά (Πέλλαν), τὴν Μονεμβασίαν καὶ τὴν Ρόδον, ὃ διαχωρι-

> δὲ ἑτέραν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ, τὴν δὲ τετάρτην ἐν Διδύμοις ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, τὴν δὲ πέμπτην ἐν Σάρδεσιν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος. Εὐθέως δὲ καὶ περιορίσαι καὶ στηλῶσαι τὴν χώραν καὶ προσαναγράψαι τὸν > περιορισμὸν εἰς τὰς στήλας τὰς προσειρημένας.

¹ Ερρωσο νθ' Δίου ε'

1. Ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 103.

> . . . ἀπὸ δὲ ταύτης παρὰ τὸν Διὸς βωμὸν τὸν ὄντα ἐπάνω τῆς β ἄ ρ ε ω ς > καὶ ὡς ὁ τάφος ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ . . . »

2. W. H. Buckler and D. M. Robinson. Greek inscriptions from Sardes I American journal of Archaeology XVI 1912 σ. 11-32.

σμός τοῦ «Κάστρου» ἀπὸ τὸ «Βαρόσι» τὸ εὑρισκόμενον κάτωθι τοῦ Κάστρου, καὶ τούτου ἀπὸ τὴν γύρω περιοχὴν τῶν λοιπῶν προαστείων.

Ὅρθῶς λοιπὸν ὁ Ἔσσελιγκ γράφει ὅτι τὰ γλωσσικὰ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκομεν εἰς μίαν διάλεκτον εἶναι μνημεῖα σπουδαίας σημασίας καὶ ἀνώτερα πολλῶν καὶ πολυτίμων εὑρημάτων ἐθνολογικῶν ἀνασκαφῶν ¹.

---

1. D. K. Esseling Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς. Ἔκδοσις Ἑταιρίας Ὀφελίμων βιβλίων Ἀθῆναι σ. 367. «*Ἄς ἔχομεν λοιπὸν πίστιν εἰς τὴν γλῶσσαν ἣτις* » *διατηρεῖ τὴν ἀντανάκλασιν ὄλων τῶν ἐποχῶν τὰς ὁποίας διέτρεξε, πολὺ πλείοτερον τῶν* » *λιθίνων μνημείων*».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ἀλεξανδρίδου Καρόλου. Ὀμιλῖαι. Συμβολή εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Σερρῶν. Θεσσαλονίκη 1956.
- Ἀρβανιτάκης Γ. Γλωσσολογικὸν ἄρθρον εἰς Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν Πυρσοῦ τ. ΣΤ'
- Βυζάντιος Στέφανος Berlin 1849.
- Bucler W. and Robinson D. Grec inscriptions from Sardes I American Journal of Archaeology VXI 1912.
- Cousinery E M. Voyage dans la Macedoine Paris 1837.
- Δήμιτσα Μαργ. Μακεδονία ἐν φθεγγομένοις λίθοις Ἀθῆναι 1896 τ. β'
Διόδωρος.
- Esseling D.K. Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς Πολιτισμὸς ἔκδοσις ἐτ. ὠφελ. βιβλίων.
Ζακυθηνὸς Δ. Βυζάντιον Ἀθῆναι 1951.
- Ζωναράς
Ἡρόδοτος
Ἰώσηπος
- Καλογεῤᾷ Κωνστ. Μογεμβασία ἢ Βενετία τῆς Πελοποννήσου Ἀθῆναι 1955.
- Κοκκίνου Διον. Ἱστορία Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τ. Β' Ἀθῆναι 1923.
- Leak W. Travel in Northern Greece τ. γ' London 1835.
- Μακρῆ Ι. Δ. Γλωσσολογικὸν ἄρθρον εἰς Ροδιακὸν ἡμερολόγιον 1913.
- Μοσχοπούλου Ν. Γλωσσολογικὸν ἄρθρον εἰς Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν Πυρσοῦ Ἀθῆναι Τόμ. ΣΤ'.
- Πέτροβιτς Ν. Ἄρθρον «Βαρόσι» εἰς Β' Τόμον Σερραϊκῶν Χρονικῶν Ἀθῆναι 1957.
Πλούταρχος
Πολύβιος.
- Ροδιακὸν Ἡμερολόγιον 1913 ἔκδοσις Συλλόγου Διαγόρας. Ρόδος 1913.
- Ράνοβιτς Ἀβρ. Β, ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ Ἱστορικός του ρόλος μετάφρασις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀθῆναι 1954.
- Στεφάνου Ἐρρίκος Θησουρὸς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης Paris 1833,
Σουΐδας Ἐκδοσις Halis-Brunsvigae 1853
Τζελεμπῆ Ἐβλιὰ 1610—1679.
- Welles Bradford Correspondance of the Hellenistic period New - Haven, Yale University Press London 1934.
- Χατζηκυριάκου Γ. Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδείας μετὰ τοπογραφικῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων. Ἀθῆναι 1906.